

Strategi for sproglig udvikling hos børn og unge 0-18 år

i Tønder Kommune

TØNDER KOMMUNE

Indhold

1. Indledning
2. Strategiens formål
3. Strategi for sproglig udvikling
 - Grundlæggende forståelse, syn og tilgang
 - 3.1 Sproglig udvikling i et helhedssyn
 - 3.2 Tidlig og rettidig indsats og forebyggelse
 - 3.3 Udvikling af praksis på et fælles, oplyst og kontekstuel grundlag
 - 3.4 Kontekstbaseret samskabelse omkring sproglig udvikling
4. Vanskeligheder og sproglig udvikling
5. Kommunal handleplan: Dagtilbud 0-6 år
6. Kommunal handleplan: Skole 0.-10. klasse
7. Kommunal handleplan: Sundhedsplejen 0-18 år

Indledning

Strategi for sproglig udvikling hos børn og unge i Tønder Kommune er udviklet med henblik på at danne en overordnet ramme for arbejdet med børn og unges sproglige udvikling.

Gode sprog-, læse- og skrivefærdigheder er vigtige for oparbejdelsen af stærke sproglige kompetencer og spiller en betydningsfuld rolle i børn og unges personlige, faglige og sociale udvikling.

Sprog, læsning og skrivning hænger sammen og indvirker gensidigt på hinanden i den sproglige udvikling, hvor sprogtilegnelse sker i en løbende, interaktiv proces, der begynder ved graviditet og fødsel og fortsætter op gennem hele barnets opvækst i såvel hjemmet som i dagtilbud og skole.

‘Strategi for sproglig udvikling hos børn og unge i Tønder Kommune’ bygges op omkring

fire strategiske grundelementer, der, sammen med ‘Den styrkede pædagogiske læreplan’ og ‘Fælles Mål’, udgør grundlag og retning for udarbejdelse og revidering af kommunale og lokale handleplaner.

Dagtilbud, Skoler og Sundhedsplejen står hver især for udarbejdelse og løbende revideringer af de kommunale handleplaner.

Handleplanerne skal sikre rum for, at den enkelte institution og skole, med inddragelse af børn og forældre, udvikler anvendelsesorienterede lokale handleplaner, der tilgodeser deres målgrupper samt understøtter arbejds gange og handleveje.

Koordinering og samarbejde på tværs af dagtilbud, skoler, sundhedspleje samt biblioteker og aktuelle projekter skal styrke en samlet, helhedsorienteret, målrettet, systematisk og forpligtende professionel sprogindsats for ALLE børn og unge i Tønder Kommune.

Strategiens formål

Det overordnede formål med strategien er, at alle børn og unge i Tønder Kommune udvikler så varieret og nuanceret et sprog som muligt for i tilværelsen at kunne udtrykke sig, forstå sig selv og sin omverden og blive forstået. At opnå et varieret sprog ses som en vigtig del af myndiggørelse til at begå sig i barne-, uddannelses- og arbejdsliv samt som menneske i et demokratisk samfund med frihed og folkestyre.

Strategien har til hensigt at fremme den brede forståelse af sproglig udvikling og en sprogudviklingspædagogik, der motiverer til nysgerrighed og deltagelse i fællesskaber.

Strategi for sproglig udvikling

- Grundlæggende forståelse, syn og tilgang

Sproglig udvikling i et helhedsyn

Tidlig og rettidig indsats og forebyggelse

Udvikling af praksis på et fælles, oplyst og kontekstuel grundlag

Kontekstbaseret samskabelse omkring sproglig udvikling

1 Sproglig udvikling i et helhedssyn

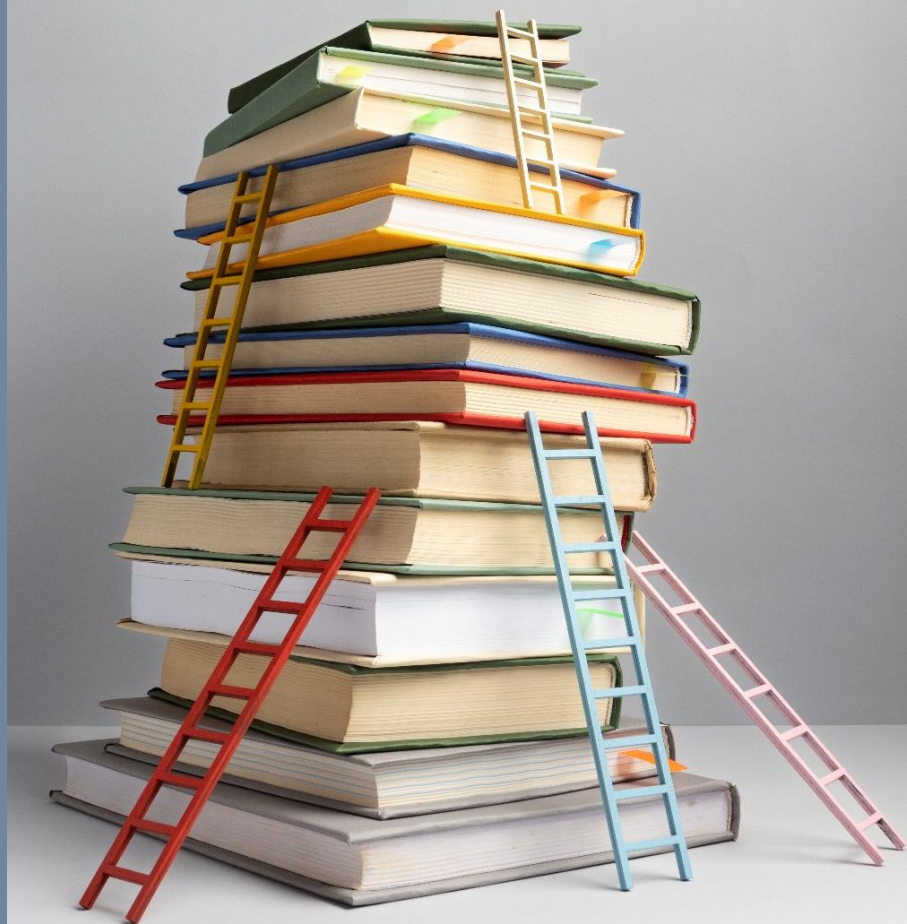
Et helhedssyn handler om at se børn og unges sproglige udvikling som en sammenhængende proces, hvor sprog-, læse- og skrivekompetencer tilegnes løbende ud fra aktuelle erfaringer og forudsætninger.

Et helhedssyn handler også om at se kompleksiteten omkring børn og unges sproglige udvikling, hvor mange faktorer har betydning for den større sammenhængende proces og kvaliteten af den.

Når barnets sproglige udvikling tilgås i et helhedssyn, er det derfor afgørende at den røde tråd i overgange styrkes og sikres af alle ”rundt om barnet”.

Overgange skal forstås bredt og omfatter både overgange mellem og inden for institutioner og skoler og i sammenhæng med hjemmet. Der henvises til Tønder Kommunes ‘Ramme for sammenhængende overgange til og mellem dagtilbud og skole/SFO’

De professionelle spiller sammen med forældrene således en central rolle i at skabe rammerne for gode sproglige udviklingsmuligheder.

2 Tidlig og rettidig indsats og forebyggelse

- Der kan altid gøres noget for den sproglige udvikling

Tidlig og rettidig indsats og forebyggelse handler om at kunne understøtte og iværksætte den rette og rettidige indsats.

Dette skal ske ved at have øje for den kontekst barnet eller den unge indgår i og ved at arbejde koordineret med afsæt i relevante sammenhænge, der indvirker på forhold i barnet eller den unges liv.

Den tidlige indsats består i at have en systematisk og målrettet opmærksomhed på sprogudvikling begyndende allerede før barnets fødsel.

Iværksættelse af indsatser af forebyggende og opsporende karakter skal understøtte en fortløbende progression i den sproglige udvikling, både generelt og ved specifikke og særlige indsatser.

Udgangspunktet for tidlige og rettidige indsatser og forebyggelse tager afsæt i barnet eller den unge som en del af fællesskaber.

Dette fordrer opmærksomhed på ALLE deltagere i fællesskaberne, og de sprogmiljøer der tilbydes skal sikre alle børn og unges sproglige progression.

Det er i denne sammenhæng essentielt at have fokus på pædagogiske og didaktiske tiltag, der indtænker fællesskabet som ressource i udviklingen af motiverende og stimulerende sprogmiljøer.

3 Udvikling af praksis på et fælles, oplyst og kontekstuel grundlag

Udvikling af praksis på et fælles, oplyst og kontekstuel grundlag handler om, at professionelle indsatser har baggrund i nyeste evidensbaserede viden, data og erfaringer og virker med afsæt i fælles tilgange og metoder til opsporing, afdækning og afklaring af handleveje, som er reflekterede og vurderede i relation til lokale kontekster.

En vekselvirkning mellem et generelt, fælles og lokalt vidensgrundlag er afgørende for vedvarende at styrke og sikre kvalificerede, systematiske og målrettede sprogindsatser.

Kompetenceudvikling af medarbejdere er en del af den styrkede indsats for at skabe og sikre professionel sprogpraksis og det velfunderede grundlag for den professionelle dømmekraft.

4

Kontekstbaseret samskabelse omkring sproglig udvikling

Kontekstbaseret samskabelse omkring sproglig udvikling handler om inddragelse af barnet eller den unge samt forældre og fagprofessionelle.

Ved samskabelse forstås et forpligtende og gensidigt samarbejde under hensyn til de enkeltes forudsætninger. Dette fordrer tydelighed, koordination og systematik i en målrettet og vedvarende fælles indsats omkring barnets sprogudvikling.

Aktiv deltagelse i samarbejdet mellem dagtilbud, skole, andre institutioner og relevante fagprofessionelle samt forældre og barn/ung spiller en afgørende rolle,

når gode rammer for sproglig udvikling skal etableres og udvikles.

Alle involverede, men særligt familier og andre ikke-fagprofessionelle, har brug for viden og vejledning, der kan understøtte samskabelse omkring sproglig udvikling.

Hele organisationen kommunalt som lokalt inddrager hinanden og hinandens kompetencer som et led i at sikre kvalitet.

Vanskeligheder og sproglig udvikling

Når der forekommer vanskeligheder i den sproglige udvikling, kræves særlige professionelle indsatser, der med inkluderende sprogstimulerende læringsmiljøer skal understøtte den sproglige progression.

Vanskeligheder anses som kontekstuelle og komplekse. Med denne forståelse lader sproglig udvikling sig ikke reducere til simple vanskeligheder, der kan grupperes og behandles løsrevet fra fællesskaber, kontekster og personlige ressourcer, men udgør spektre med forskelligartede og overlappende problemstillinger med individuelle behov til følge.

Ordblindhed, flersprogethed, kognitive udfordringer, opmærksomheds- og udviklingsforstyrrelser kan eksempelvis medføre problemstillinger i børns sproglige udvikling, der ligner hinanden. Sprogvurdering til systematisk vurdering af sprog kan være med til at opspore og afdække vanskeligheder, men besvarer ikke fyldestgørende, hvor vanskelighederne udspringer fra, og hvordan de

kan imødekommes og understøttes. Den professionelle dømmekraft er derfor afgørende for, at der træffes velreflekterede professionelle valg omkring de inkluderende sprogindeksatser, der involverer relevante fagprofessionelle, voksne rundt om barnet eller den unge og barnet eller den unge selv. Det er vigtigt at indsætterne er handlings- og anvendelsesorienteret i en lokalforankret praksis for en målrettet og meningsfuld understøttende praksis.

Der må derfor lokalt tages stilling til inkluderende sprogmiljøer med afsæt i *Strategi for sproglig udvikling i Tønder Kommune* samt gældende lovgivning for dagtilbud og skoler.

I Tønder kommune er der med ansættelse af en ordblindevejleder sat fokus på at styrke indsatsen for børn med læsevanskeligheder. Ordblindevejlederen skal understøtte indsætterne for de ordblinde elever og samarbejde med både de fagprofessionelle, forældre og børn til gavn for barnets læring, trivsel og alsidige udvikling.

Kommunal handleplan: Dagtilbud 0-6 år

FORMÅL:

Alle børn forlader børnehaven med lyst til læring og mod på nye sproglige udfordringer.

KOMMUNALT NIVEAU:

Sprogtiltagelsen hos det lille barn sker først og fremmest gennem relationer til nære voksne. I starten af barnets liv er det primært gennem relationerne til forældrene, senere får nære voksne i barnets dagtilbud også en stor betydning for barnets sprogudvikling.

På dagtilbudsområdet følges børnenes sproglige udvikling gennem systematisk sprogvurdering. Dette har til hensigt at understøtte tidlig opsporing med henblik på rettidige og forebyggende sprogstimulerende indsatser, der kan være med til at sikre progression i den sproglige udvikling.

Læreplanstemaet ”Kommunikation og sprog” danner rammen om daginstitutionernes pædagogiske mål for sprogmiljøer. Temaet danner grundlaget for den daglige praksis – herunder det daglige arbejde med sproglig udvikling.

Der afvikles sprogmoder som et centralt tilbud for de sprogansvarlige i dagtilbud. Sprogmoderne går på tværs af daginstitutionerne i Tønder Kommune og har til formål at facilitere vidensdeling, faglig opdatering og kompetenceudvikling samt sparring om børns sprogtiltagelse. Hver institution har mindst én sprogansvarlig, som indgår i sprogetværket, der faciliteres af Tønder Kommunes sprog- og motorikvejleder.

Med den helhedsorienterede tilgang til sproglig udvikling er der fokus på og systematik i overgange. Af de pædagogiske læreplaner skal det fremgå, hvorledes der skabes sammenhæng til børnehaveklassen. I relation til sproglig udvikling indebærer det, at der via de pædagogiske mål for ”Kommunikation og sprog” fremgår, hvorledes det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til at børn kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden. Derudover skal det pædagogiske miljø sørge for, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børn kan anvende i sociale fællesskaber.

Kommunal handleplan: Dagtilbud 0-6 år

LOKALT NIVEAU:

Det enkelte dagtilbud, daginstitutionerne og Dagplejen, udarbejder en pædagogisk læreplan, som er forenelig med den kommunalt vedtagne strategi for sproglig udvikling. Alle indsatser for sproglig udvikling dannes dermed med udgangspunkt i de 4 strategiske grundelementer.

Den lokale pædagogiske læreplan evalueres hvert andet år.

De pædagogiske mål er gældende for alle børn, men når børn er i en udsat position ift. sproglig udvikling, iværksættes en fokuseret indsats efter aftale med Dagtilbud.

Dagtilbud arbejder tæt sammen med PPR's talehørekonsulenter, som en ressource i relation til sproglig udvikling.

Ligeledes har Dagtilbud tilknyttet en sprog- og motorikvejleder, der støtter institutionerne i forhold til sproglig udvikling. Der afholdes netværksgruppemøder, hvor sprog- og motorikvejlederen deltager.

Kommunal handleplan: Skole 0.-10. klasse

FORMÅL

Alle unge forlader folkeskolen med sproglige færdigheder og kompetencer, som gør dem i stand til at erhverve oplevelse, viden og indsigt, som de kan anvende i relevante sammenhænge, i deres videre uddannelses- og arbejdsliv samt øvrige tilværelse som menneske i et demokratisk samfund.

KOMMUNALT NIVEAU:

Sproget spiller en stor og central rolle for børn og unges læreproces og liv.

Sproglige færdigheder og kompetencer er nøglen til uddannelse, job, deltagelse i demokratiet og samfundet i øvrigt. I skolen er sproglige færdigheder og kompetencer et mål i sig selv, men også et middel til læring.

Det er en fælles kommunal opgave at sikre en tidlig og rettidig sproglig indsats i form af systematisk sprogvurdering, sprogstimulering og målsætning for elevers sproglige udvikling.

Alle fag og faggrupper medvirker til udvikling af elevers sproglige kompetencer. Sproglige evalueringer og vurderinger skal ske løbende og i alle fag. Faglærerne tager ansvar for undervisningen i fagets sprog, og hvordan fagets tekster læses, skrives og kommunikeres.

Skolerne arbejder tæt sammen i det kommunale læsevejledernetværk, der bidrager til at understøtte denne opgave.

Sproglig udvikling er et af tre tværgående temaer i Fælles Mål for fagene i grundskolen og indgår under overskrifterne: ”Faglig læsning og skrivning”, ”Sprog og skriftsprog”, ”Ordkendskab og kommunikation”. Sproglig udvikling indgår ligeledes i fagenes vejledninger og læseplaner.

På emu.dk forefindes en vejledning til sproglig udvikling, publiceret af UVM, samt undervisningsvejledninger for sproglig udvikling i alle fag under ”Fokus i faget” (Læs her: emu.dk/grundskole).

Undervisningen skal give ALLE elever mulighed for at leve op til de nationale mål og resultatmål i henhold til Folkeskoleloven.

(Sprog)faglig progression skal sikres i et samarbejde mellem de fagprofessionelle og hjemmene – herunder med særlig opmærksomhed på overgange. Her er tale om overgangen både fra børnehave til skole, mellem klasse- og faseskift, skoleskift m.m.

Kommunal handleplan: Skole 0.-10. klasse

KOMMUNALT NIVEAU fortsat:

Centrale mål og processer for elevernes sproglige udvikling kan ikke stå alene. Standardiserede test og evalueringsredskaber skal supplere undervisernes professionelle dømmekraft i de løbende og systematiske sproglige evalueringer og vurderinger. Undervisernes refleksion over testudfald er centrale for kvalificering af den videre læreproces med udgangspunkt i elevens sproglige niveau. Opfølgende samtale med og inddragelse af eleven er med til at nuancere det løbende indblik i elevens sproglige niveau.

Ligeledes skal forældre og andre fagprofessionelle involveres i et gensidigt forpligtende og understøttende samarbejde, der skal være med til at skabe gode rammer for elevens sproglig udvikling. Det er de fagprofessionelle, der har ansvaret for den koordinerende rolle i samarbejdet.

Autentisk sprog-og kulturmøde i hverdagen, såvel som i mødet med tekster, kan være en indgang til at skabe fælles oplevelser samt en indgang til arbejdet med de mere æstetiske dimensioner af sproget.

Undervisningen skal fremme elevens aktive sproglige deltagelse. Undervisningsaktiviteter der prioriterer fælles, autentiske og praksisnære oplevelser kan være med til at fremme muligheden for fælles samtaler, der bidrager til et inkluderende sprogmiljø og inkluderende sprogbrug.

LOKALT NIVEAU:

Det forventes at der kontinuerligt opsøges relevant viden, der sikrer en professionel tilgang til sproglig udvikling.

Det enkelte skoledistrikt udarbejder en lokal handleplan, som er forenelig med den kommunalt vedtagne strategi og handleplan for sproglig udvikling. Alle sproglige indsatses dannes med udgangspunkt i de 4 strategiske grundelementer, samt den kommunale handleplan for skoleområdet.

De lokale handleplaner skal forholde sig handlings- og anvendelsesorienteret og fremstå kortfattede og præcise.

Når børn er i en udsat position ift. sproglig udvikling, iværksættes fokuserede sprogindsatser.

Den kommunale og lokale handleplan evalueres hvert andet år.

Kommunal handleplan: Sundhedsplejen 0-18 år

FORMÅL:

Alle forældre og kommende forældre får, via vejledning, mulighed for at kende til en almen sprogudvikling, hvordan de støtter denne udvikling samt får viden om egen betydning for sprogudviklingen.

KOMMUNALT NIVEAU:

Sundhedsplejens arbejde ligger inden for rammerne af Sundhedsloven. Sundhedsplejen er et tilbud og er underlagt lov om samtykke i forbindelse med behandling af børn og unge.

Af Sundhedsloven fremgår det, at Sundhedsplejen skal have et generelt, alment fokus på tidlig opsporing i relation til sproglig udvikling. I sammenhæng hermed er der opmærksomhed på sproget i forhold til opsporing af mental sundhed og udviklingsforstyrrelser.

Sundhedsplejen følger barnet fra 0-18 år og spiller en gennemgående rolle i børn og unges udvikling – herunder den sproglige udvikling.

Sundhedsplejen kan vejlede alment til, hvordan man som forældre kan støtte sit barns sproglige udvikling – fra før barnet er født og til barnet/den unge går ud af skolen. Behovet for Sundhedsplejens støtte og vejledning i relation til sproglig udvikling vil naturligt være størst i barnets første år og frem mod skolestart.

I mødet med det lille barn er der først og fremmest fokus på det relationelle som grundlag for barnets trivsel, læring og alsidige udvikling. Børn imiterer voksne og andre børn omkring sig. De voksne omkring barnet har derfor afgørende betydning for barnets sproglige udviklingsmuligheder.

Den gode kontakt, hvor den voksne viser åbenhed, engagement og glæde og inviterer barnet med øjenkontakt i samværet, er med til at skabe det samspil, der er en forudsætning for verbale, såvel som non-verbale, milepæle i barnets sproglige udvikling.

Kommunal handleplan: Sundhedsplejen 0-18 år

Sundhedsplejen kan fx hjælpe med inspiration til, hvorledes forældre kan støtte deres barn med at sætte ord på følelser og oplevelser.

Gennem løbende opmærksomhed på samt vurdering af sproglig udvikling igangsætter Sundhedsplejen forebyggende, såvel som fokuserede, sproglige indsatser. Børn med et ikke-alderssvarende sprog vil få tilbud om en fokuseret, indgribende indsats. Sundhedsplejen har primært et alment fokus og en opsporende opgave, men kan understøtte, at barnet eller den unge får den rette hjælp

Sundhedsplejen samarbejder tæt med tale-hørekonsulenter, ergoterapeuter og andre faggrupper, der kan være relevante for barnets sproglige udvikling.

Den sproglige udvikling understøttes systematisk gennem løbende tilbud i hjemmet, daginstitutionerne, på skolerne og gennem vejledende samtaler.

LOKALT NIVEAU:

Tilbuddene er som følger:

SPÆD- OG SMÅBØRNSSUNDHEDSPLEJE

- Tilbud til gravide:
Graviditetsbesøg af sundhedsplejerske
- Hjemme- og klinikbesøg indtil barnet er 8-10 mdr. gammelt.
- Sundhedsplejen kommer på besøg i daginstitutionerne: 1,5-2 år

SKOLESUNDHEDSPLEJE

- Tilbud til børn og unge:
Samtaler med sundhedsplejen i 1., 3. 6. og 8. klasse
- Vejledning til og gennemførelse af sundheds- og seksualundervisning

Sundhedsplejen har samlet viden og materiale til forældre, som kan tilgås her:

sundhedsplejen.toender.dk/